

Asia: VN/20209/2021

Selvitys järjestöjen varainhankinnan avustamisesta ja tukemisesta valtionavustustoiminnassa

Lausunnonantajan taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Järjestö

Selvitys ja sen teemat

1. Mitä mieltä olet järjestöjen varainhankinnan tilasta ja tulevaisuudesta? Asiaa tarkastellaan selvityksen toisessa luvussa.

Järjestöjen varainhankinnan nykytilaa ja tulevaisuuden näkymiä leimaa eriytyneisyys. Kuten raportissa todetaan, tunnettuus, tukijoiden määrä ja tuen jatkuvuus kasautuvat rajalliselle määrälle järjestöjä. Lähtökohdat varainhankintaan ovat hyvin erilaiset järjestöjen kohderyhmän ja toiminnan muodoista riippuen. Esimerkiksi asunnottomille suunnatut palvelut, päihdekuntoutus tai väkivallan tekijöiden kanssa tehtävä työ eivät löydy suosituimpien lahjoituskohteiden listoilta. Myös tällaisen työn toimintaedellytykset on erittäin tärkeää turvata, ja järjestöjen tarjoama tuki on korvaamatonta.

Eriytyneisyys näkyy myös järjestöjen varainhankintaan liittyvissä resursseissa. Erilaisilla järjestöillä on keskenään hyvin erilaiset mahdollisuudet panostaa varainhankintaan. Keskittäminen ja järjestöjen välinen yhteistyö lienevät hyviä tapoja tehostaa varainhankintaa, ja varainhankinnan lupiin ja valtionapuihin liittyvien käytänteiden tulisi mahdollistaa yhteistyö.

Raportissa tulisi huomioida riski siitä, että järjestökenttä uhkaa kapeutua oman varainhankinnan merkityksen kasvaessa. Varainhankinnan kehittäminen tarkoittaa järjestöjen tulevaisuudessa myös resurssien ohjaamista järjestöjen sisällä uudella tavalla, ja huomion kiinnittämistä entistä enemmän varsinaisesta toiminnasta toiminnan mahdollistamiseen.

2. Mitä havaintoja sinulla on järjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä käytännöistä ja niitä koskevasta sääntelystä? Asiaa tarkastellaan selvityksen neljännessä luvussa.

Eri valtionavustusmuotojen erilaiset omarahoitusosuus-käytännöt ovat hankalasti perusteltavissa. STEAn käytäntö, jossa omarahoitusosuutta ei vaadita, on palvellut hyvin sosiaali- ja terveysalan järjestökenttää. Omarahoitusosuuteen liittyvien käytäntöjen yhdenmukaistaminen selkeyttäisi valtionavustusten kokonaisuutta.

Raportin liitteen 2 taulukosta käy hyvin ilmi, miten erilaisia tulkintoja eri viranomaiset tekevät valtionavustusten käyttöön hyväksytyistä kustannuksista. Katsomme, että myös hyväksytyjen kustannusten osalta käytäntöjen yhdenmukaistaminen palvelisi järjestöjä.

3. Mitä asioita järjestöjen varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa sekä valtionavustusten myöntämisessä on otettava huomioon? Asiaa tarkastellaan selvityksen viidennessä luvussa.

Järjestöjen oman varainhankinnan merkitys on kasvamassa samaan aikaan, kun valtionavustukset ovat siirtymässä budjetin kehysmenettelyn piiriin. Raportissa pohditaan mahdollisia muutoksia valtionavustusten kohdentumiseen sen myötä, että veronmaksajien asema ja mielipiteen merkitys voi kasvaa rahapelitoiminnan tuottoihin sidotun valtionavustustoiminnan loputtua. On siis ennakoitavissa, että valtionavustuksiin tulee liittymään uudenlaista poliittista ohjausta. Näemme, että myös tässä muutoksessa monimutkaisemmat, viheliäisemmät tai marginalisoidummat kohderyhmät, toiminnot ja haasteet jäävät helposti alakynteen. Valtionavustuksilla tulisi edelleenkin turvata myös tällaisen järjestötoiminnan toimintamahdollisuudet.

Järjestöjen varainhankinnan käynnistäminen on riskialtista, joten siihen suunnattu erityinen avustus helpottaisi käynnistämistä. Varainhankinnan tukeminen valtionapuna saattaa raportin perusteella lisätä avustusten valvontaan ja raportointiin liittyviä vaatimuksia. Olisikin keskeistä vielä panostaa tapoihin löytää mahdollisimman hallinnollisesti kevyet keinot avustaa järjestöjen varainhankintaa.

Raportissa todetaan, että valtionavun kohdistuminen vakiintuneelle järjestöjen joukolle voi johtaa järjestötoiminnan ammattimaistumiseen ja keskittymiseen. Toisaalta haluamme tuoda esiin, että rahoituksen pitkäjänteisyys tarkoittaa myös mahdollisuuksia kehittää ja ylläpitää elintärkeitä toimintamuotoja ja edesauttaa järjestöjen mahdollisuutta toimia vastuullisina, houkuttelevina työnantajina sekä tukea pitkäjänteisesti vapaaehtoistoimijoita.

4. Minkälaisia vaikutuksia arvioit käsiteltävillä keinoilla olevan? Asiaa tarkastellaan selvityksen kuudennessa luvussa.

Raportissa todetaan, että omavastuuosuuden vaatiminen järjestöiltä olisi yksi keino parantaa avustettavien hankkeiden laatua ja lisätä sitoutumista. Tämä väite vaatisi tarkempia perusteluita, sillä STEAn avustuksissa omarahoitusosuutta ei ole vaadittu, ja rahoituksella on toteutettu pitkäjänteistä, laadukasta ja sitoutunutta toimintaa. STEAn selvitysten mukaan esimerkiksi järjestön koko ei ole suoraan verrannainen toiminnan tuloksellisuuteen, ja juuri pienimpien, paikallisella tasolla toimivien järjestöjen kohdalla omarahoitusosuuden kokoon saamista voidaan pitää erityisen hankalana. Yhdymme raportin toteamukseen siitä, että monen alan järjestöillä voi olla vaikeuksia vastata rahallisesta omarahoitusosuudesta.

Järjestöjen varallisuuden määrittelemisen selkeäksi arviointiperusteeksi ja kriteeriksi valtionavustusta myönnettäessä on ymmärrettävä tavoite, mutta samaan aikaan tulee huomioida, että varallisuutta arvioidaan tarpeeksi pitkällä aikajänteellä ja että aktiivisuus omassa varainhankinnassa ei vähennä avustustuottoja kohtuuttomalla tavalla. Varallisuuden erilaisten muotojen erityispiirteet ja niiden käyttöön liittyvät rajoitukset tulisi voida ottaa huomioon, kun järjestöjen varallisuutta arvioidaan.

Kannatamme raportissa esitettyä mahdollisuutta hakea hankeavustusta varainhankinnan käynnistämiseen tai kehittämiseen. Esimerkiksi Vastuullinen Lahjoittaminen ry on tätä raporttia koskevassa lausunnossaan todennut, että varainhankinnan käynnistäminen ja onnistuminen vie aikaa, ja on lähes poikkeuksetta ensimmäisten vuosien ajan ”alijäämäistä”. Olisi toivottavaa, että tällaisen avustusmuotoon suunnatut rahat eivät olisi pois muista valtionavustuksista.

Kuten raportissa todetaan, on vapaaehtoistoiminta merkittävä voimavara järjestöille ja sen huomioon ottaminen valtionavustusten myöntämisessä voi helpottaa järjestöjen rahoitusasemaa. Toisaalta vaade vapaaehtoistoiminnan raportoinnista voi lisätä kohtuuttomasti järjestöjen työmäärää, ja järjestöjen vapaaehtoistoiminnan kannustamiseen kannattaisi käyttää ensisijaisesti muita keinoja.

5. Miten järjestöjen autonomiaa pitäisi turvata ja kuinka järjestöjen toimintaedellytyksiä tulisi varmistaa valtionavustustoiminnassa? Asiaa tarkastellaan selvityksen liitteessä.

Kuten raportissa todetaan, tulisi valtionavustusten käytön ehdoissa ja rajoituksissa jättää tilaa järjestöjen omalle harkinnalle ja siten tukea järjestöjen autonomiaa. Yhdymme raportissa esiin tuotuun näkökulmaan, että on tärkeää lisätä järjestöjen ja valtionapuviranomaisten yhteistyötä ja huolehtia julkisen rahoituksen kohdentamisen riittävästä pitkäjänteisyydestä.

Järjestöjen autonomiaa tarkastellessa on tunnustettava, että valtion järjestöille suunnattu apu on vuosien saatossa vaikuttanut voimakkaasti suomalaisen järjestökentän rakenteisiin ja organisoitumisen tapoihin. Nyt toteutuvat muutokset mm. hyvinvointialueisiin, valtionavustusuudistukseen ja varainhankinnan merkityksen korostumiseen liittyen tulevat taas asettamaan paineita järjestöille organisoitua uudelleen. Järjestöjen autonomian kannalta tämä on myös haasteellista. On esimerkiksi mahdollista, että uudistukset ajavat aiemmin itsenäisiä järjestöjä yhdistymään tai konseptoimaan toimintaansa aiempaa yhtenäisemmin silloinkin, kun muutoksessa menetetään mahdollisuudet toimia aidosti paikallisesti ja erilaisten toiminta-alueiden tai kohderyhmien tarpeita palvellen.

Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Anna yleistä palautetta selvityksestä tai kommentoi järjestöjä koskevan valtionavustustoiminnan kehittämistä ja yhdenmukaistamista.

Setlementtiliitto kiittää tärkeiden teemojen – järjestöjen varainhankinnan, valtionavustusten käytön ehtojen sekä järjestöjen rahoitusaseman helpottamisen – käsittelystä sekä mahdollisuudesta lausua selvityksestä.

Kuusterä Kirsti
Suomen Setlementtiliitto ry